

Вакуленко Євгенія,
Інститут мистецтв,
спеціальність «Образотворче мистецтво»
Науковий керівник: **Кашшай Олена Степанівна,**
старший викладач
кафедри образотворчого мистецтва
Інституту мистецтв

СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО: ПРОБЛЕМИ ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА РОЗУМІННЯ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. У статті порушено питання функцій сучасного мистецтва у суспільстві, надаються інтерпретації його визначення та окреслюються проблеми розуміння витворів сучасного мистецтва широким загалом глядачів.

Ключові слова: сучасне мистецтво; актуальне мистецтво; образотворче мистецтво.

Актуальність теми. Ставлення більшості людей до сучасного мистецтва вкрай неоднозначне. Сучасне мистецтво складне, химерне, бурхливе, іноді тривожне і шокує. Зазвичай, воно наповнене безліччю скритих символів і знаків, які потребують розшифровки та розпізнання. Воно — як один великий ребус, в якому сховані відповіді на найголовніші питання людського життя. Проблема і одночасно складність його трактування полягають в тому, що у всіх цих відповідях зазвичай домінує думка тільки однієї особи — самого автора: його емоції, досвід, власні переживання. Воно часто зовсім не орієнтоване на контакт із зовнішнім світом, а є авторською рефлексією на власні емоції та думки.

Сучасне мистецтво, з одного боку, інтригує та вражає оригінальними засобами образотворчих рішень, з іншого — викликає відчуття нерозуміння, іноді відторгнення, бо в силу відсутності загального коду трактування образів та змісту його не просто, а іноді неможливо зрозуміти, тим більш насолоджуватися та отримувати естетичне задоволення.

Тож актуальність розуміння сучасного мистецтва та його трактування є важливим питанням сучасного культурного простору.

Мета статті полягає у розкритті найбільш вживаних понять сучасного мистецтва, окреслення питань його розуміння та трактування. *Завдання* сформульовані відповідно мети дослідження:

- визначити терміни «сучасне мистецтво» та «актуальне мистецтво»;
- охарактеризувати фактори, що впливають на формування сучасного мистецтва;
- розкрити функції сучасного мистецтва у суспільстві.

Об'єктом дослідження є сучасне образотворче мистецтво у всіх його проявах і формах. Предметом – проблеми інтерпретації сучасного мистецтва, його функції у суспільстві.

Суспільство, які звикло до мистецтва великих ідей та класичної естетики, домінуючої донедавна, болісно та критично сприймає сучасні витвори. Люди стикаються з ідеями, які не можуть інтерпретувати і зрозуміти. Питання ставлення до мистецтва ставить перед собою майже кожний глядач під час споглядання сучасних витворів. Адже, в силу критичної індивідуалізації митців сучасне мистецтво стає складним навіть для професіоналів, не кажучи вже про звичайних глядачів.

Сучасне мистецтво (англ. *contemporary art*, іноді в якості синоніму використовують визначення «актуальне мистецтво») — сукупність художніх практик, що склалися у другій половині ХХ ст. Таким чином, це мистецтво, яке створене в недавньому минулому і теперішній час. На даний час сучасним мистецтвом прийнято вважати витвори, створені в період з 1970-х рр. по сьогодні [1]. «Актуальність такого мистецтва втілюється з експресивному дусі «тут і тепер», що представляє собою живий експеримент, не створює готові стандарти, але який володіє нетрадиційним, новаторським характером, потужним потенціалом [2].

Вперше термін «contemporary» вжила Розалінда Краус (1941 р., США), одна з самих відомих на сьогодні аналітиків мистецтва. Термін цей визначає перехід художнього процесу від модернізму до постмодернізму, формування якого відбувалося після Другої світової війни та триває досі.

Художні пошуки постмодернізму можна охарактеризувати як пошук альтернатив модернізму, ідеали якого іноді фактично руйнуються через ствердження прямо протилежних принципів.

Якщо для мистецтва модернізму вагомим залишається об'єкт, який аналізується і трактується відповідно до творчих пошуків певних напрямків, то постмодернізм повністю руйнує домінування об'єкту і долає звичні для класичного мистецтва образотворчі межі. Митцям не вистачає площі полотна чи аркушу, виникає мистецтво дії — перформанси, інсталяції, хеппенінгі, акції та флешмоби, в яких ідея об'єкту зникає і перетворюється на ідеї соціальної значущості, особистого переживання та персональної відповідальності.

Оскільки роль матеріального об'єкту та звичних цінностей вже недостатня для сучасного мистецтва, митці шукають можливість реально, а не віртуально і естетично, переживати певну ситуацію реальності — тож виникає мистецтво дії.

На зміну класичному мистецтву, часто орієнтованому на ідеальні зразки античної естетики чи біблійних моральних цінностей, пришли мистецькі течії, які активно відокремлювали себе від цінностей європейської культури, її норм і моралі; такі, що протиставляли себе усталеним нормам суспільства — наприклад, фактично всі види контр-культур: молодіжна революція 1960-х рр., хіппі, панк-рок, іст-вілладж, андеграундна рок-культура. На арт-процес великий вплив здійснив розвиток технології: в 1960-х рр. — відео та аудіо, в 1970-х рр. — комп'ютери, в 1990-х рр. — Інтернет. Масштабні амбіції митців

призвели до пошуків нових експериментальних матеріалів, як засобів художньої виразності. Сьогодні буквально все може стати матеріалом для мистецтва.

Сучасність в мистецтві — це проблема точки зору, яка залежить від суті і гостроти погляду на час. Бути сучасним художником означає знайти правильну дистанцію і позицію, яка дозволяє зрозуміти епоху і описати її точними засобами виразності, що відповідають часу [3]. Сучасне мистецтво — зовсім інша форма мистецтва, ніж класична. Сьогочасні образи настільки складні для розуміння, що потребують певного інформаційного підґрунтя, яке зможе зорієнтувати глядача в акті мистецтва. Ось чому часто в залах з витворами *contemporary art* досить часто біля творів розміщуються пояснення до них, що розкривають основну образотворчу ідею.

В такому вигляді, в якому сучасне мистецтво існує сьогодні, воно починає формуватися в 1960-1970-х роках, коли художники шукають альтернативу модернізму у вигляді нових художніх проявів: концептуального мистецтва, мінімалізму та ін. Правила і канони колишнього візуального мистецтва, їх форми, зміст і засоби припиняють домінувати. Сам твір мистецтва, як предмет, припиняє бути головним. На авансцену сучасного мистецтва замість сталої канонічної художньої форми виступає процес реалізації задуму — з своїми правилами, образами і засобами. У такому контексті стає зрозумілим гасло: «Кожен — художник, все є мистецтво». «В результаті послідовних формалістичних експериментів мистецтво так званого авангарду приходить до заперечення елементів художньої творчості, пов'язаних з відтворенням навколишнього світу. Малюнок, світлотінь, колорит — всі ці вимоги йдуть в минуле. Залишається тільки вираз художником своєї волі, своєї особистості. «Якщо головне — це художник, а не його зображення життя, то в кінці кінців він сам стає останнім твором мистецтва» [4, 219].

Роль мистецтва на сьогоднішній день — загострити питання, шокувати глядача, збентежити його, вивести із зони комфорту, і саме цим, можливо, повернути увагу до актуальних питань людства. Створення новітньої мистецької мови — іноді процес другорядний. Сучасне мистецтво — це інструмент, метод подолання прірви з людством, навіть якщо воно діє через блюзнірство, химерність і незрозумілість.

Висновки. Оскільки мистецтво — один з способів пізнання світу та відтворення цього пізнання в художніх формах, то не існує «неправильного» чи негарного мистецтва. Сучасне мистецтво наділене іншими якостями, де естетика не на першому місці. Воно не має на меті подобатися, воно має завдання відображати реальність у властивих йому формах. Твори сучасного мистецтва теж можуть стати класичними, проте їх природа буде інша, ніж природа творів, створених у XIX ст. Суттєва відмінність сучасного мистецтва від класичного полягає в тому, що воно являє собою довготривалий процес невинного творення художнього образу в свідомості глядача.

ПОСИЛАННЯ

1. Андреева О. Ю. Постмодернизм: Мистецтво другої половини ХХ—початку ХХІ століття. – СПб . : Азбука-классика, 2007. – 488 с.
2. Воротников О. Погиб Леонид Николаев. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://free-voina.org/post/129773489289/>
3. Жевак А. И. Социокультурные тенденции развития современного искусства / А. И. Жевак // Теория практика общественного развития. Краснодар. — 2013. — С. 40-43.
4. Ліфшиц М. Мистецтво і сучасний світ / М. Ліфшиц. — Изд. 2-е, доп. — М . : Образотворче мистецтво, 1978. — 219 с.
5. Риков А. В. До питання про походження і сутність «сучасного мистецтва» / А. В. Риков // Мистецтвознавство. —1-2 / 09. — С. 110—132.
6. Rouille A. Lamode du contemporain [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.paris-art.com